

היבטים לשוניים בקריאת ראש השנה ובהפטרתו סט

דקדוקי מילים וחלקם בעלי שינויי משמעות. אני נעזר בספר אם למקרא של ר' ניסן שרוני נר"ו. בתוספת הערות והדרכה לקורא מאת אורי טאניס.

א וַיִּקְרָא: וְדָנִי.

ב וַתֵּהָרֶ: מַלְעִיל.

ג הַנּוֹלָד-לָו: גְּעִיָּה בְנוֹן. אֲשֶׁר-יִלְדָה-לָו: העמדה קלה ביר"ד, הלמ"ד בשווא נע ודגש חזק בלמ"ד השנייה מדין דחיק

ד בֶּן-שְׁמֹנֶת יָמִים: שְׁתֵּי הַתִּיבוֹת הַרְאֻשׁוֹנוֹת מוֹקְפוֹת, אֵין לְקִרְוֹא בְטַעוֹת בֶּן שְׁמֹנֶת-יָמִים

ה בְּהוֹלָד: בַּמְלַעִיל

ו עָשָׂה לִי: טַעַם נְסוּג אַחוֹר לַעֲיִן. יִצְחָק-לִי: גְעִיָּה בִיר"ד הַרְאֻשׁוֹנָה וְהַצְדִּי בְשׁוּוֹא נַע.

יא עַל אֹדֶת בְּנוֹ: טַעַם טַפְחָא בְתִיבַת עַל

יד וַיִּקַּח-לָחֶם: גְעִיָּה בִיר"ד. וְחִמַּת: בַּמְלַעִיל

טו מִן-הַחִמַּת: הַחִ"ת בְּצִירֵי

טז כַּמְטַחוּי קֶשֶׁת: אֵין טַעַם נְסוּג אַחוֹר

יח אֶל-תִּירְאֵי: הַטַּעַמָּה מְשֻׁנֵּית בְתִ"ו וְהַרִ"ש בְשׁוּוֹא נַע

כא וַתִּקַּח-לָו: גְעִיָּה בְתִ"ו

כג הַשְּׁבֻעָה לִי: טַעַם נְסוּג אַחוֹר לַשִּׁין וְדָגֵשׁ חֶזֶק בְּלִמְ"ד, אֶתִּי מֵרַחֵק. גְּרָתָה בָּהּ: דָּגֵשׁ חֶזֶק בְּבִ"ת מֵדִין אֶתִּי מֵרַחֵק

כז לְאֲבִימֶלֶךְ: הַלִּמְ"ד בַּפֶּתַח

כח לְבִדְהָן: הַדְלַ"ת בְשׁוּוֹא נַע

ל כַּבְשָׁת: לֵאלֹהֵי הַיְדִיעָה. תִּהְיֶה-לִי: גְעִיָּה בְתִ"ו

לג וַיִּטַּע אֲשֶׁל: אֵין טַעַם נְסוּג אַחוֹר, אֲשֶׁל הַאֵלֶף בְּסִגּוֹל.

מַפְטִיר יוֹם א' וְיוֹם ב' בַּמְדַּבֵּר כֹּט א-ו:

כֹּט ב וַעֲשִׂיתֶם: בַּמְלַרַע¹

בְּנִי-שָׁנָה שְׁבַעָה: יֵשׁ לְהַאֲיֵץ מַעַט אֶת קְרִיאַת תִּיבַת שְׁבַעָה לְהַסְמִיכָה לְתִיבַת שְׁלֹפְנִיָּה שְׁלֹא יִשְׁמַע 'כְּבָשִׁים בְּנֵי-שָׁנָה, שְׁבַעָה תְּמִימִים'

הַפְטֵרַת יוֹם א' שֶׁל ר"ה שְׁמוּאֵל א א – ב י:

א ג וּפְנִיחָס: הַטַּעַמָּה מְשֻׁנֵּית בַּפ"א וְהַנּוֹן בְשׁוּוֹא נַע

א ו וְכַעֲסָתָה: בַּמְלַעִיל וְהַה"א לֹא בַּמְפִּיק. הִרְעַמָּה: דָּגֵשׁ חֶזֶק בְּרִ"ש וְהַשׁוּוֹא תַחְתִּיהָ נַע²

א ח לָמָּה ... וְלָמָּה וְלָמָּה: בַּמְלַעִיל וְהַמ"ם בְּסִגּוֹל

א ט אֲכַלְהָ: הַאֵלֶף בְּקַמֶּץ קֶטָן. הַה"א אֵינָה בַּמְפִּיק.

א י מֵרַת נִפְשׁוֹ: טַעַם נְסוּג אַחוֹר לַמ"ם

¹ יש לשים לב לטעות שבמחזורים של רינת ישראל שם הוטעם במלעיל.
² ישנם 16 מקרים בשה"כ בכל המקרא כולו בהם יש דגש באות רי"ש

א יא בַעֲנִי: הַבִּיט בְּקִמְצָ רַחֵם³ וְהַעֲיִן בְּחֹטֵף קִמֵּץ
א יג שִׁפְתֶיהָ נִעֹת: הַנּוֹן דְּגוּשָׁה בְּמַדּוּיָקִים.
א יד תִּשְׁתַּכְרִיז: מַלְרַע.
א טז וְכַעֲסִי: הַעֲיִן בְּשׁוּוֹא נַח
א יז שִׁלְתָּד: לֹא אֶלֶף בֵּין הַשִּׁינַיִן לַלַּמֶּד
א יח וְתֹאכֵל: בְּמַלְרַע. לֹא-הָיָה-לָהּ: גַּעִיה בַּה"א הַרְאִישׁוֹנָה
א כב וַיֵּשֶׁב שָׁם: טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי לִי"ד
א כג עַד-גְּמָלָהּ: הַגִּימָל בְּקִמְצָ קֶטֶן
א כד וְהִנֵּעַר נִעַר: בְּתִיבָה הַרְאִישׁוֹנָה הַנּוֹן פְּתוּחָה, בְּשִׁנְיַיָּה הַנּוֹן קְמוּצָה
ב א רָמָה: בְּמַלְעִיל. רָחַב פִּלִּי: טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי לִי"ש
ב כה': הָא' שֶׁל שֵׁם ה' נַחַה וְאִינָה נִקְרָאת, נִקְרָא כַּדְּנִי
ב ד אֲזָרוּ חֵיל: טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי לֹאֶלֶף וְהַזִּי"ן אַחֲרֵיהָ בְּשׁוּוֹא נַע
ב ה נִשְׁכְּרוּ: שִׁי"ן שְׂמַאלִית
ב ח מִצְקֵי אֶרֶץ: טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי לְצַדִּי
ב י יַחֲתוּ: בְּמַלְעִיל

יום שני של ר"ה בראשית כב א-כד:

א וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲבָרְהָם: הַקּוֹרָא וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲבָרְהָם, מִשְׁבֵּשׁ אֶת מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב
ב הַמְרִיגָה: הַרִי"ש בְּחִירָק חֶסֶר וְאַחֲרֵיהָ יוֹד דְּגוּשָׁה וּבְקִמְצָ. וְהַעֲלֵהוּ: הַעֲמָדָה קֹלָה בַּה"א לְמַנוּעַ הַבְּלַעַת הַעֲיִן הַחֲטוּפָה. אֲשֶׁר אָמַר
אֱלֹהִים: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת 'אִשֶׁר'
ג אֶל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר-לֹהִים אֱלֹהִים: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת אֶל-הַמְּקוֹם, הַעֲמָדָה קֹלָה בַּאֶלֶף שֶׁל אָמַר-לֹהִים בְּגַלְלֵהָ הַגַּעִיָּה שֵׁם וְכֵן
הַדְּבַר בְּהַמְשַׁךְ פִּס' ט
ח אֱלֹהִים: בְּגַרְשִׁים
יב כִּי-יֵרָא: הַיּוֹד הַשְּׁנַיִי בְּשׁוּוֹא. אֲתָה הַטַּעַם בַּאֶלֶף מַלְעִיל וְהִיא מְנוּקֶדֶת פֶּתַח. חֲשִׁכְתָּ: שִׁי"ן שְׂמַאלִית
כב יג וְהִנֵּה-אֵיל אֲחֵר: יֵשׁ לְהַקְפִּיד עַל הַפְּרֻדַּת הַתִּיבּוֹת לְמַנוּעַ שִׁיבוּשׁ מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב
יז אֲבָרְכֶךָ: כ"ף רְאִישׁוֹנָה בְּשׁוּוֹא נַח לְמַרּוֹת הַקּוּשִׁי
יח וְהִתְבָּרַכְוּ: הַרִי"ש בְּשׁוּוֹא נַע וְלֹא בְּחֹטֵף
כב כִּשְׂד: שִׁי"ן שְׂמַאלִית

הפטרת יום שני של ר"ה ירמיהו לא א-יט:

א מִצָּא חֵן: הַטַּעַם בְּצַדִּי אִינוּ נִסּוּג. שְׁרִידֵי חֶרֶב: טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי לִי"ש הַרְאִישׁוֹנָה
ב מִשְׁכַּתִּיךָ חֶסֶד: לְמַבְטָאִים חִלִּית כַּכ"ף רְפוּיָה לְהִיזְהַר מִהַבְּלַעַת אוֹת.
ג תַּעֲדִי: הַעֲיִן בְּשׁוּוֹא נַח
ד תִּטְעֵי: הַטִּי"ת בְּשׁוּוֹא נַע⁴
ו רָנָה: בְּמַלְרַע וְהַרִי"ש בְּקִמְצָ קֶטֶן. הִלְלוּ: לַמֶּד רְאִישׁוֹנָה בְּשׁוּוֹא נַע

³ לשיטתנו אין זה משנה אם הבי"ת מיודעת או לא היא בקמץ רחב.
⁴ הקורא בשוא נח יחוש לשינוי משמעות חמור (טעות במקום נטיעה)

ח אַל-נַחֲלִי מַיִם: טעם נסוג אחר לנ"ן. בְּכָרִי הוּא: טעם נסוג אחר לכ"ף

ט מְזַרְהָ: הר"ש בצירי.

יב מִיגוֹנָם: מ"ם ראשונה בחיריק מלא, אין לבטא תנועת שווא תחת הו"ד

יג וְרוֹיְתִי: הטעם בת"ו מלרע.

יד בְּרַמָּה: הב"ת בשוא, לא בקמץ.

טו וְשָׁבוּ: במלעיל

יט הִבְיָן: ה"א השאלה חטופה והב"ת אחריה רפה. הָמוּ: במלרע

בראשית כא א וַיֵּי הסברנו בעבר [בפרשת עקב] את כללי משה וכלב נחזור עליהם שוב.

השמות הויה (בבטוי אדנות) אדנות וא-לקים, כשמקדימים להם אותיות שימוש הרי הא' בתחילתן לפעמים מבוטאת ולפעמים לא. קדמונינו ניסחו לזה כלל: מוֹשֶׁה מוֹצִיא וְכָלֵב מַכְנִיס. מוֹשֶׁה רבנו הוציא את ישראל ממצרים, אבל לא הכניס אותם לארץ; וְכָלֵב בן יפונה נכנס לארץ ישראל עם יהושע בן נון. כשמוסיפים מ' (מה' יצא הדבר), ש' (אשרי העם ש'ה' אלהיו), ה' (הַאֱלֹהִים) הא' נקראת בחטף פתח ובשם אלקות בחטף סגול.

לעומת זאת כשקודמת לשמות אחת מאותיות וְכָלֵב ו' (וה' פקד את שרה, וְאֱלֹהֵי) כ' (אין קדוש כה', אין פְּאֶלְקִינוּ) ל' (מה אשיב לה', תנו עוז לְאֱלֹהִים), ב' (בַּה' תתהלל נפשי, בְּאֱלֹהֵי אדלג שור). במקרה של שם אדנות ו.כ.ל.ב. בפתח והא' אינה נקראת, ובמקרה של אלקות ו.כ.ל.ב. בצירי והא' אינה נקראת. עיין מכלול לט מ'.

לפי זה ברור שכאן קוראים נד.. כאילו לא הייתה כאן א'.

כא ב וַתִּהְיֶה בְּחֹמוֹשִׁים ובמחזוריים שאין סימון כפול של התלישא צריך להזכיר שמילה זו מוטעמת מלעיל. מקום התלישא במילה אינו מורה על מקום ההטעמה. היא תמיד מוטעמת על האות האחרונה במילה. בספרי רדלחיים סימנו עוד תלישא במקום המתאים, וכן נוהג תנ"ך קורן.

אֲשֶׁר-דָּבַר אֱתוֹ מסורה גדולה (ונציה): כל דבור אֱתוֹ אֲתָם אֲתָד בַּמִּט [בר מן ט' חוץ מתשעה מקומות] אֱתוֹ אֱתָם אֱתָד וְסִי... הרשימה לפי עין המסורה פרופ' מנחם כוהן: *בר' כא,ב; במ' כו,ג; מלכים א כב כד; יר' א,טז; ד,יב; ה,ה; יב,א; לה,ב; ד"ה ב יח כג. וכל דבור דיחזקאל דכותהו [כלומר ביחזקאל מופיעה דווקא צורת אֱתוֹ, ולכן הוא לא בכלל המנין]. יש כאן דבר מענין המילה אֱת מקבלת שתי נטיות האחת אֱתוֹ במשמע עמו והאחת אֱתוֹ. וזאת כי למילה את כאות שימוש יש שני משמעים האחד "עם" והאחד אֱת במשמע הנפוץ כלומר מגלה את מקבל הפעולה במושא ישיר [פקד אֱת שרה]. בפסוקנו לא היינו מצפים: אשר דבר אֱתוֹ, ולכן אין זה כיוצא מן הכלל המוזכר במסורה (גם של לנינגרד) שמנוקד כאן אֱתוֹ. אבל לפחות בחלק משאר המקומות אֱתוֹ הוא במוכן אֱתוֹ. אמנם הרד"ק פירש גם כאן במוכן עמו: כמו 'עמו', וכן "ואדבר אותך" (יח' ב,א).

כא ג אֶת שֵׁם בְּנוֹ הַנּוֹלֵד לוֹ אֲשֶׁר יֵלְדָה לוֹ שָׂרָה

יעלו': צ"ב הכפילות, וגם אם רצה הכתוב להדגיש את הנס בזה שנולד לאברהם ומשרה, אכתי סגי לכתוב 'אשר ילדה לו שרה' וכבר אמרנו שני הדברים.

א"ה: אֲשֶׁר-יֵלְדָה-לוֹ שָׂרָה הוא משפט תמורה. הפסוק מתפרש: וַיִּקְרָא אֲבְרָהָם אֶת-שֵׁם-בְּנוֹ הַנּוֹלֵד-לוֹ כלומר הבן שנולד עתה משרה לאפוקי ישמעאל. א.ל.

כא ו יִצְחָק-לִי הִי מוטעמת בגעיא והצ' בחטף פתח. כיוצא מן הכלל הצ' כאן בשוא נע. נראה שהסיבה היא להדגשה, כשכל הברה וחצי הברה מבוטאת: י-צ-חָק.

מנחת שי: בשטה חדא דכל חד וחד מלעיל ולית דכותא חשיב בגווייהו יצחק מלעיל כל השמע יצחק לוי: לפי שעה לא מצאתי את המסורה הזו. כידוע המ"ש דן במילים מוקפות אם אפשר לדון בהן על מלעיל או מלרע. אם מלה מוקפת זו מוגדרת במסורה מלעיל מכאן שגם במוקפות הדין כן. ואכמ"ל.
רש"י: - ישמח עלי. ומדקס אלגה (ב"ר נג,ח): הרצה עקרות נפקדו עמה; הרצה חולים נתרפאו זו זיוס; הרצה תפלות נענו עמה; לכך רב שחוק בעולם.
וכן תרגמו אונקלוס ורס"ג.

כא י

כי לא יירש בן-האמה הזאת

הקשה אליהוא⁵: מדוע הקיף בעל הטעמים את 'בן' ל'האמה' בעוד שמלת 'הזאת' מתייחסת רק לאמה ולא לבן. יעלו"י: אך כמדומני שאין זו קושיא, תמיד כך זה מוטעם: אַת-בֶּן-הַגֵּר הַמְצַרִית (בראשית כא ט) המצרית הוא תואר להגר ולא לבן, או בֶּן-אַרְבָּעִים שָׁנָה (בראשית כה כ) 'שנה' היא תואר לארבעים ולא לבן. בֶּן-בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי (שם כה ה) 'הארמי' הוא תואר של בתואל.

כא יד וְחֶמֶת מַיִם כנראה בגלל הסמיכות השתנה ניקוד המ' לפתח במקום סגול בפסוק הבא.

כא טז כְּמִטְחָנִי רַאבִּיעַ: - בדד ישב (ע"פ וי' יג מו, כלומר אין הוא מובא בעוד מקומות כדי להשוות); וטעמו ידוע: כהשלכת חץ. רש"י: כשתי טיחות (ראה מ"ר), והוא לשון יריית חץ' כלשון משנה (סנה' מו,א): שהטיח באשתו תחת התאנה - על סם שהזרע יורה כחץ. ואם תאמר: היה לו לכתוב 'כמטחי קסת' משפט הו"ו ליכנס לכאן, כמו "בחגוי הסלע" (שה"ש ב,יד) - מגזרת "והיתה ארץ מצרים לחגא" (יש' יט,יז), ומגזרת "יחוגו ויונעו כשכור" (תה' קז,כז); וכמו "קצוי ארץ" (תה' סה,ו) - מגזרת "קצה הארץ" (דב' יג,ח).

קשה להתעכב איך רש"י מפרש את כל הפסוקים שהביא לדוגמה. לפי רש"י השורש הוא ט.ו.ח. וכיון שרש"י הוא מ"בעלי השניים" הרי ט.ו.ח. וט.ח.ה. מאותו שורש כלומר טח. עתה נשאר להסביר את מה שהו' נכנס במילה והוא נותן לזה כמה דוגמאות. לפי הספרים בימינו של"ה הוא בעצם ל"י ו/או ל"ו אין כל קושי להסביר "קצוי ארץ" או "שלוה". עיין רד"ק.

כא יח כִּי-לִנְיָ גִדּוּל אֲשֵׁימָנוּ: מסופר שהגאון ר' חיים ברלין ז"ל [היה בסוף ימיו בירושלים] היה קורא מדקדק ובעל רגש רב. כשהוא הגיע לפסוק הזה וגם לפסוק יג לעיל, היה פורץ בבכי רב, והיה אומר שכל כוח היניקה של ישמעאל מקורה בשני הפסוקים האלה⁶. ואנו אומרים בסליחות: פֶּלֶה שְׁעִיר וְחֹתָנוּ וְיַעֲלוּ לְצִיּוֹן מוֹשִׁיעִים.

כא כג לִי וּלְנִינִי וּלְנִכְדֵי רַדִּיק: לִי וּלְנִינִי וּלְנִכְדֵי, שהם שלשה דורות. 'נִין' הוּא חֶבֶן, ו'נִכְד' - בן חֶבֶן; וכן אמר (ישעיה יד כב) "והכרתי לבבל שם ושאר נין ונכד".

ובפרוש רבנו המלבי"ם ז"ל על ישעיה יד כב: וְהִכְרַתִּי לְבָבֶל שֵׁם וְשָׂאָר וְנִין וְנִכְד בַּפִּירוּשׁ בְּאֹרֵי הַמְּלוּת: וְנִין - בן חֶבֶן, וְנִכְד - בן חֶבֶן. ע"י בראשית כא כג: אִם-תִּשְׁקָךְ לִי וּלְנִינִי וּלְנִכְדֵי ע"כ.

הערת יעלו"י: דבר מפורסם הוא למדי ש'נין' בלשון המקרא הוא בן, ולא בן הנכד. כלשון הכתוב (בראשית כא כג) אִם תִּשְׁקָךְ לִי וּלְנִינִי וּלְנִכְדֵי, שהסדר מוכיח שהנין הוא הבן כמו שמתרגם אונקלוס "לברי ולבר ברי". וכנ"ל בספר ישעיהו (יד כב) וְהִכְרַתִּי לְבָבֶל שֵׁם וְשָׂאָר וְנִין וְנִכְד, כמו שפירשו כל המפרשים שם. [נכד בלשון המקרא הוא כינוי לכל הצאצאים מבן ומטה, ולא דווקא בן הבן]. הכינוי 'נין' לבנו של הנכד הוא לכאורה המצאה של דורנו, אם כי שמעתי [ולא הצלחתי למצוא] ■ שבספר יוחסין כבר השתמש

⁵ באתר לעניני סת"ם שהוא מנהל: <http://www.saad.org.il/eliu>

⁶ הרב שריה דבליצקי גר"ו.

המחבר בכינוי 'נין' לבן נכדו של אדם הראשון. אולי יוכל מי מהקוראים לאמת שמועה זו? [ר' אליהו לוין⁷ הראני דבר מעניין: ב'לקט יושר' (חלק ב' יו"ד) עמוד נב ענין ג) "קודם אביו זקנו להיות בעל ברית. אבל אם הוא ברצון אביו יוכל לתן לזקנו, והמנהג ליתן לזקנו משום שהעולם אומרים מי שהוא בעל ברית לבן נינו אינו רואה פני גהינם". נראה שה'לקט יושר' מדבר על ברית לבן הנכד – והוא קורא לו 'בן הנין'. לי היתה האמרה הזאת ידועה על בן נין באמת – ולא דווקא להיות בעל ברית, אלא שיוולד לו בן נין. כך מספרים על סב סבה של אשתי, בעל 'ברכת אברהם' שכשנודע לו שנולד לו בן נין – פרץ בבכי ואמר: כעת לא אוכל אפילו להתנקות בגהינם.]

ברם החידוש הוא שלמילה נָכַד יש פירוש מורחב יותר בלשון רבותינו הצרפתים, והכוונה יכולה להיות גם למה שמכונה היום 'אחיין' דהיינו בן אח או בן אחות. כפי שכותב רשב"ם בפירושו למסכת ב"ב (דף קח. ד"ה ולא מנחילין) "אבל אחיות מן האם אין נכדה בן אחותה יורש אותה"^[1], ושם (קט: ד"ה ומשני) "דאחי האב מכח מאן קאתו לירש את נכדם בן אחיהן", ושם (קיד: ד"ה האשה) "וכן אחי האם דקתני דמנחילין לנכדם בני אחותם". ובספר התרומה (לרבינו ברוך ב"ר יצחק מגרמייזא סימן ק"ל) "והרי נחלקו רבותינו רבינו תם ורבינו יצחק נכדו" רבינו יצחק היה בן אחותו של ר"ת. כמו שכותב הספר הנ"ל בעצמו בסימן רמ"ב: "דפסקו הגאונים רבי יעקב ורבי יצחק נכדו בן אחותו".

כא כד אֲשָׁבַע רד"ק: - בחרק⁹ האל"ף; ורוב אל"ף אית"ן ב'נפעל' - בסגול, כדי שלא יתערב עם יו"ד אית"ן בקריאה. במילה אֲפָתָר מנוקדת הא' בסגול כדי שלא ישמע כאילו כתוב יִפְתָר. אבל יש יוצאים מכלל זה (אחד מהם לעיל בפרשה: אַמְלָטָה נא).

כא כח כְּבִשְׁתֵּי הַצֹּאֵן ת"א: חורפן דען. מכאן שחורפן בארמית הוא כבשים. נעבור עתה לפרשת וישלח (לג יט) בְּמִנְאָה קְשִׁיטָה ת"א: במאה חורפן. זכינו לפרש את המילה קְשִׁיטָה: כבשות נקבות. והנה רש"י פירש שם: מענה. אמר רבי עקיבא כשהלכתי לכרכי היס היו קורין למעה קשיטה (ותרגומו חורפן, טובים, חריפים בכל מקום, כגון עובר לסוחר): רש"י לשיטתו כשמוצא תלמוד בבלי ערוך הוא מביאו, וכאן (בוישלח) נתן לו קדימה על פני תרגום אונקלוס. התוספת בסוגריים איננה מפרוש רש"י, כי רש"י ידע יפה שחורפן פרושו כבשות. אבל רבים כשהגיעו לפרשת וישלח כבר שכחו את התרגום של פרשת וירא... [לא באנו לקטרג ביום הדין אלא לעורר ליתר תשומת לב].

כא לג אֲשָׁל הא' בסגול ולא בצירי. מנחת שי: ויטע אשל. ברוב הספרים האל"ף בעירי ובספר אחר כתיבת יד מדוייק בסגול ונמסר עליו לית גם רד"ק כתב ויטע אשל תחת האשל בשש נקודות (שמואל א' כ"ב ו) ובעל רב פעלים כתב ויטע אשל יש ספרים בב' נקודות [=צירי] ויש ספרים בג' נקודות [=גול] ועיין מ"ש בשמואל א' סימן כ"ב (ו) וסימן ל"א (יג): בשני המקומות שמציין המנחת שי מנוקד בכתר ארם צובא בסגול.

יום ב

כב ב הַמְזִיחַ רש"י: ירושלים, וכן קורא אותה בדברי הימים: "לבנות לו בית ליי' בהר המוריה" (ד"ה ב ג א). ורבותינו פרשוהו (ז"ר סס): על סם שמנס הוראה יולאה לעולם. ואונקלוס תרגמו על סם עבודת הקטרת, שיש צה מור ושאר צמחים. רמב"ן: אבל דעת אנקלוס שאמר "ארעא פולחנא" אינו נראה כן על המור שבקטרת, שאין לשון "פולחנא" על סם אחד מסמי אחת העבודות, ולמה לא אמר 'לארעא דקטרת בוסמין'? אבל דעתו לומר: בארץ אשר עבדו שם האלהים. נראה שקושיית הרמב"ן אינה קשה על רש"י. אין קשר בין פולחנא לבשמים, אבל גם אין קשר בין פולחנא למזריה, אלא שכוונת התרגום לעבודת הקטרת, כי הקטרת היא מור וקציעה וכו'.

⁷ א"ה: לא לי התהילה, גם אני הופניתי לשם. אל.

⁹ לא חיריק, וגם לא קובוץ, ולא צירה, ולא שורוק. כשראיתי ברד"ק השלם על תהילים (מוסד הרב קוק) כתיבים כאלה התקשיתי להתאפק מלצחוק.

וְהֶעֱלָהוּ שָׁם לְעֹלָה רִשׁוֹ: וְלֹא פִירַס לוֹ שְׁחִטָּהוּ, לְפִי שֶׁלֹּא הָיָה זְדַעְתּוֹ לְשׁוֹחֲטוֹ, אֲלֹא יַעֲלֶהוּ לְהַר עַל מִנַּת לְעֹסוֹתוֹ עֹלָה, וּמִשְׁהַעֲלֹהוּ, אָמַר לוֹ: הִוִּידֵהוּ.

שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם הַגֵּר'ח מְבַרְסֵק שִׁיּוּצָא אִם כֵּן שְׁכַל נִסְיוֹן הַעֲקֵדָה הִיא לֹא יוֹתֵר מִטְעוֹת בַּהֲבֵנָה שֶׁל אַבְרָהָם. הוּא כִּלְל לֹא נִקְרָא לְהַקְרִיב אֶת בְּנוֹ, לְשׁוּא הַכִּין מֵאֲכַלְת עֲצִים וְאִשׁ. וּבְכִלְל אֵיךְ נִבְיָא טוּעָה בַּקְּבֻלַּת הַנְּבוּאָה. וְלִכֵּן הוּא מִפְרֵשׁ שְׁבִצְיוּוֹי נֹאמֵר וְהֶעֱלָהוּ שָׁם לְעֹלָה מֵה שְׁכֹלֵל שְׁחִיטָה וּקְבֻלַּת הַדָּם. אֲלֹא שְׁאֲבָרָהֵם יֵצֵא יְדֵי חֻבָּה בַּהֲעֲלָאָה כִּיּוֹן שְׁהֲצִיּוּוֹי הִיא 'וְהֶעֱלָהוּ', וְהוּא קִיבֵל פְּטוּר מִיּוֹחַד מִלְּהַמְשִׁיךְ בְּשְׁחִיטָה וּבַקְּבֻלַּת הַדָּם וְזִרְיָקְתּוֹ. מֵה שְׁאִין כֵּן לוֹ הִיא צִיּוּוֹי "שְׁחִטָּהוּ".

כב יב

כִּי עָתָה יִדְעָתִי כִּי יֵרָא אֱלֹהִים אֲתָהּ וְלֹא חֲשַׁבְתָּ אֶת בְּנֶךָ אֶת יְחִידְךָ מִמֶּנִּי

יעלו'י: צריך ביאור כמו שהקשה בחזקוני הלא הכל גלוי לפניו יתברך ומה זה 'עתה ידעתי'?. ובחזקוני תירץ באופן נפלא: עָתָה יִדְעָתִי - הכל גלוי לפניו, אלא פירש עתה הודעתי. כמו יִדְעָתִיךָ בְּשֵׁם (שמות לג יב) שתרגום שלהם לשון גדול שם. כלומר יש ידעתי שהוא פועל יוצא והוראתו כמו 'הודעתי' כמו 'ידעתיך בשם' שהתרגום מפרשו 'רביתיך בשום' וכן פירש"י שם: ואתה אמרת ידעתיך בשם - הכרתיך משאר בני אדם בשם חשיבות.

מצורפים כמה דברי אגדה על עקדת יצחק מהרב שמואל שמשוני.

חתורה מזוית אחרת

שמואל שמשוני

שְׁנֵי הַמֵּאֲפִיזִים שֶׁל הַקֶּב"ה

"וַיְהִי אֶזְרָח הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֵלִים נִסָּה אֶת-אַבְרָהָם, וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הַנְּנִי!"¹⁰

"וַיִּקְרָא אֵלָיו מִלֵּאךְ יְיָ בְּ-הַשְּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם, וַיֹּאמֶר הַנְּנִי!"¹¹

לְכַתְּחִילָה פִּנָּה הַקֶּב"ה אֶל אַבְרָהָם בְּמִידַת הַדִּין [וְהָאֵלִים], כְּשֶׁהוּא צִיּוּה לֹו לְהַעֲלוֹת אֶת בְּנוֹ יִצְחָק לְעֹלָה, אֲלֹא לְבִסּוּף, כְּשֶׁנִּדְרַשׁ מִמֶּנּוּ לְחַדוֹל מִפְּעוּלָתוֹ, פִּנָּה אֵלָיו בְּמִידַת הַרְחָמִים [מִלֵּאךְ יְיָ] בְּמִידַת הַרְחָמִים

מֵה קוֹבַע? פִּי הַשְּׁמַיִת, או פִּי הַמִּלֵּאךְ?

"וַיְהִי אֶזְרָח הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֵלִים נִסָּה אֶת-אַבְרָהָם, וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הַנְּנִי!"¹⁰

"וַיִּקְרָא אֵלָיו מִלֵּאךְ יְיָ בְּ-הַשְּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם, וַיֹּאמֶר הַנְּנִי!"¹¹

בְּעַת שִׁיעוּר עַל הַתּוֹרָה, מִיַּדִּי הַמְרַצָּה, דַּר' יִשְׂרָאֵל יְהוּדָה, בְּחַדְרָה, הוּא שָׂאל שְׂאֵלָה; אֵיךְ אַבְרָהָם, שְׁקִיבֵל פְּקוּדָה מֵאֵת הַקֶּב"ה בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ לְהַעֲלָאָה אֶת בְּנוֹ יִצְחָק עַל הַהַר אֲשֶׁר יִרְאָה, הַשְּׁתַּכְנַע שְׁקוּל הַמִּלֵּאךְ בְּאִמַּת קוּל שֶׁל מִלֵּאךְ הַשְּׁמַיִת? וְלֹא קוּל שֶׁל הַשְּׁטָן, שְׁנִיסָה לְשַׁכְנַעוֹ לְחַדוֹל לְהַעֲלוֹת אֶת בְּנוֹ, יִצְחָק לְעֹלָה, רַק תְּמוּל שֶׁלִּשׁוֹם? (לְפִי מְדַרְשִׁים שׁוֹנִים).

¹⁰ בראשית כ"ב : א'
¹¹ בראשית כ"ב : י"א

בכל פעם קודם, שהקב"ה ניסה אברהם, הוא לא הפסיק אותו ולא שינה את דעתו, ובמיוחד בזאת הפעם העשירית, הגורלית כל כך. כעת, לאחר שאברהם עקד את יצחק וכבר שלח את ידו לחקת את המאכלת; והמאכלת בידו, "ויקרא אליו מלאך יי"וה-בן-השמים..". איך היה אברהם כל כך בטוח שזאת באמת מלאך השי"ת, שמפריע לו מלהמשיך את משימתו, ולא מאת השטן? היות ומדרשים אומרים לנו שהשטן ניסה להפריע לו במשך כל שלושת הימים בדרכו מלבצע את ציווי השם. איך נבין שאברהם הבחין שזוהי באמת קריאה, בשם השי"ת? ר' שלום רייבי ניסה לפתור את הבעיה, מבוסס על הפסוק מפרשת לך לך, "והאמן בי"וה, ויושיבה לו צדקה".¹²

אני חושב שאפשר לתרץ את הקושיא אחרת. אבל קודם כל יש צורך לחזור, ולקרוא את השאלה מחדש ובאופן אחר. ידועה לנו שיש כלל, "צדיק גזר, והקב"ה מקיים".¹³ מבוסס על הכלל הזה, אפשר להסביר, שמיד אחרי קריאתו של מלאך ה' אל אברהם מן-השמים, (הקול בא מן השמים), "וישא אברהם את-עיניו וירא והנה איל אזור נאווז בסבך בקרניו...".¹⁴

והנס הזה התקיים מפני שאברהם (הצדיק), אפילו בלי כוונה תחילה, גזר, כאשר אמר לבנו, ליצחק; "ויאמר אברהם אלהים יראה לו השה לעולה בני, וילכו שניהם יחדיו".¹⁵

וכשאברהם שמע את קולו של המלאך מן-השמים ובאותו רגע ראה את האיל; אברהם נזכר מה היו דבריו, בנוגע השה, רק לפני שעה. בראותו את האיל, אברהם ידע כי מאת השי"ת הדבר ואברהם השתכנע שהקול מאת שליחו של השי"ת. ואם הקב"ה נתן את השה בידו כמו שגזר ולכן האמין שהקול שבא מן-השמים. קולו של מלאך השי"ת. ועצר את פעילותו בעניין עקדת בנו, יצחק.

מפטיד לראש השנה:

במדבר כט א יום תרועה יהיה לכם מאמר מהרב יעלוי (יעקב לויפר נר"ו):
השברים והתרועה הם כידוע שני פירושים בגמרא למילת תרועה. הגמרא במסכת ראש השנה (לג): שואלת על הכתוב במשנה שם "שיעור תרועה כשלוש יבבות" והתניא: שיעור תרועה כשלושה שברים? אמר אביי: בהא ודאי פליגי, דכתיב (במדבר כט א) יום תרועה יהיה לכם, ומתרגמינן: יום יבבא יהא לכוון. וכתיב באימיה דסיסרא (שופטים ה כח) בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא. מר סבר: גנוחי גנת, ומר סבר: יולוי יליל.

כלומר, היות והתרגום מפרש את תרועה - יבבא, ומצינו [פעם אחת ויחידה במקרא] שלשון יבבה הוא בכי, הרי שהתרועה היא קול בכי. רק שנחלקו התנאים אם הכוונה לגניחות ארוכות, או לקצרות וקטועות, כמו שמפרש רש"י: מאן דאמר שברים סבר גנוחי גנת - כאדם הגונח מלבו, כדרך החולים שמאריכין בגניחותיהן. יולוי יליל - כאדם הבוכה ומקונן, קולות קצרים סמוכין זה לזה.

הרמב"ן בדרשה לראש השנה מבאר שגם לשון תרועה עצמה מוכיח כן, וזה לשונו:

אבל כפי הנראה מדקדוק הלשון אין ההפרש שבין השברים לתקיעה בין ארוך לקצר, אלא שזה קול פשוט סופו כתחילתו כאיש מרים קולו לשורר ולרנן, וזהו קול שבור כעין המיליל. וכבר פירשו רבותינו ז"ל אלינו רעם (ג"א דיגוס) הקול כשאמרו גנוחי וילולי, וכן לשון התורה עצמה תרועה, ולשון התרגום יבבא - שניהם לשון שבר. כי תרועה מענין רעו עמים וחתו (ישעיה ח ט), רעה התרועעה הארץ (שם כד יט), ומגורתם. ויבבא כמו יללה, ותיבב כמו ותיליל - כולם לשון שבר ברוח. כענין שנאמר ואתם תצעקו מפאב לב ומשבר רוח תילילו (שם סז יד).

וכן כתב בטור (אורח חיים סימן תק"ץ):

¹² בראשית ט"ו : ו'
¹³ אמרה עממית
¹⁴ בראשית כ"ב : י"ג
¹⁵ בראשית כ"ב : ח'

ותקיעה ילפינן מקרא שהוא העברת קול פשוט. אבל תרועה לא ידעינן מאי היא אלא מדמתרגמינן תרועה – יִבְבָּא, אלמא שהוא כקול שאדם משמיע כשהוא בוכה ומיילל, דילפינן מאימיה דסיסרא דכתיב וַתִּבְבֵּב. ועדיין אין אנו יודעין אם הוא כאדם הגונח מלבו כדרך החולה שמשמיע קולות קצרים קול אחר קול ומאריך בהם קצת והוא הנקרא גנח, או כאדם המיילל ומקונן שמשמיע קולות קצרים תכופות זה לזה והוא הנקרא יליל, או אם הוא שניהם כאחד הלכך מספיקא אנו עושין הכל...

מדברי הגמרא והראשונים ובמיוחד מלשון הטור משמע שיבבה הוא קול של בכי ואנחה. וכך רגילים היום להשתמש במילה זו. אמנם לפי זה מתעוררת תמיהה. רובן המוחלט של לשונות תרועה שבמקרא עניינן תרועת שמחה ותודה או נצחון, כמו הַרְיִעוּ לְאַלְקִים בְּקוֹל רִנָּה¹⁶ (תהלים מז ב) במזמור שאומרים קודם התקיעות, וכנ"ל נְקַדְמָה פְּנֵי בְּתוּדָה בְּזִמְרוֹת נְרִיעוּ לוֹ (שם צה ב), או וַיִּרְעוּ כָּל הָעָם וַיֵּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ (שמואל א י כד). וכן עוד עשרות פעמים [רק בציווים של התורה להרע בחצוצרות כשמאספים את העדה או במסע המחנות, אין מוכרח מלשון המקרא אם הכוונה לתרועה של שמחה או של עצב. אבל בשאר המקומות מוכח שהענין הוא תרועת שמחה ונצחון]. וכולם מתורגמים בלשון יבבא! ומוכח מזה שכמו התרועה בעברית, כך היבבא בארמית. ואין היא מורה על עצב אלא לכאורה ההיפך - על שמחה.

וכן מפורש באמת בספר העיקרים לר' יוסף אלבו (מאמר רביעי פרק נ') "ועל כן אמר אשרי העם יודעי תרועה (תהלים צה ב), רועה לומר יודעים להודות לך. כי תרועה – כמו בזמירות נריע לו"

אמנם הענין מתבאר בדברי הרד"ק (ספר השרשים ערך רוע): "ענין תרועה שהיא השמעת הקול בתרועה לשמחה או לאבל" וכן כתב בספר ירמיה (כ טז) על וְשָׁמַע זַעֲקָה בְּבִקְרָה וְתִרְוַעָה בְּעַת צְהָרִים: "והתרועה תהיה לשמחה כמו לא יִרְנֵן (ו) לא יִרְעֶע (ישעיה טז ו), וְתִרְוַעָה אֶף יִשְׁרָו (תהלים סה יד), ותהיה לאבל ולעזר כמו לְמָה תִּרְיַעֵי רַע (מיכה ד ט), וכן וְתִרְוַעָה בְּעַת צְהָרִים"¹⁷. ואכן בקרב הערבים ואף אצל עדות המזרח יש מה שנקרא 'לילות שמחה' [המכונה זְרִלוּטָא בעגה המקומית] וקרוב לודאי שכל מי שהזדמן לכותל המערבי בבוקרי שני וחמישי שאז מגיעים נערי בר המצוה לכותל, שמע את היללות המסולסלות האלו. וזהו בדיוק קול התרועה שכן זו סידרה של קולות קצרים וקטועים, כמו התרועה. ואם כן תרגום יבבא הוא קולות קטועים הבאים בזה אחר זה. לנו הם מוכרים יותר אצל האדם הבוכה, אבל בזמני קדם הם היו נהוגים כנראה מאוד בתור תרועת שמחה. הן על ידי האדם [תרועה בפה] והן על ידי השופר. והגמרא מוכיחה את סוג הקול מאם סיסרא שכן הכל יודעים מהו קול האדם הבוכה. אבל אינה מתכוונת לומר שיִבְבָּא היא לשון בכיה דווקא, אלא קולות קצרים וקטועים הבאים בזה אחר זה. ושוב, יש להתאים זאת גם עם לשון הכתוב. שכן תרועה שרשה רעע שהוא לשון שבר ורועוע כמו שכתב הרמב"ן. כלומר, קולות שבורים וקטועים, לא קול ארוך ומתמשך. אבל השמעת קול זו יכולה להיות לשמחה.

[אכן דברי הרמב"ן בדרשתו עדיין אינם מתיישבים בכל זה, שכן הוא מפרש שתרועה הינה שבר רוח, לשון צער, וצריך עיון]

הפטרת היום הראשון

תחילת ספר שמואל

א א יִרְחֹם ה' מְנוּקֵדָת בְּחוֹלָם. בלשון העם נשתבש שם זה לניקוד שורק. כאן המקרא אינו מאריך ביחוסו עד לקורח.

א ו הַרְעִמָּה יֵשׁ כֹּאֵן דְּבַר לֹא מִצּוֹי - ר' דגושה. האות ר' בדרך כלל אינה מקבלת דגש, זה גורם לתשלומי דגש במקומות שאמור להיות דגש אחרי תנועה קטנה (למשל ה' הידיעה או פ' הפועל בבנינים פיעל פועל והתפעל וכד'), הרי לרוב משתנה

¹⁶ א"ה: שמעתי בשם הרב צבי קופשיץ ז"ל: בוא וראה מה כוחו של ניגון! בליל שבת בקבלת שבת האוירה חגיגית מאוד, והחזן אומר בקול מלא שמחה אַרְבָּעִים שָׁנָה אֶקוּט בְּדוֹר וְאֶמַר עִם תַּעֲי לִבְבִּי הֵם זֵהִם לֹא-יִדְעוּ דְרָכָי: ולעומת זאת מזמור מז בתהילים שהוא מלא שירה וזמרה אפשר לשמוע איך בוכים ואומרים, זִמְרוּ אֱלֹהִים זִמְרוּ זִמְרוּ לְמִלְכֵנוּ זִמְרוּ: (שמעתי מנכדו רנ"ק נר"ו) א.ל.

¹⁷ א"ה: עיין משנה בריש פרק שישי של בבא מציעא: שכר את החמר ואת הקדר להביא פרייפרין וחלילים לכלה או למת. א.ל.

התנועה הקטנה לגדולה כמו בַּרְךָ לעומת לְמַד. עם זאת מצאנו בכמה וכמה מקומות ר' דגושה¹⁸. תכנית החיפוש הפיקה את המקומות הבאים: שמואל א פרק א פסוק ו: שמואל א פרק י פסוק כד: שמואל א פרק יז פסוק כה: מלכים ב פרק ו פסוק לב: ירמיה פרק לט פסוק יב: יחזקאל פרק טז פסוק ד: חבקוק פרק ג פסוק יג: תהלים פרק נב פסוק ה: משלי פרק ג פסוק ח: משלי פרק יא פסוק כא: משלי פרק יד פסוק י: משלי פרק טו פסוק א: איוב פרק לט פסוק ט¹⁹: שיר השירים פרק ה פסוק ב: עזרא פרק ט פסוק ו: דברי הימים ב פרק כו פסוק י: רש"י: ורבותינו אמרו (ב"ב טז,א): זעזור הפעימה - שתתפלל; ולקס שמים נתכוונה.

רד"ק: מן "רעמו פנים" (יח' כז, לה) - עניין זעם וזעף. ור"ש הרעמה דגושה שלא כמשפט [כלומר גם לו היתה ר' אות מקבלת דגש בכל מקום, הרי ב' הפועל של הפעיל אין מקום לדגש זה], ובא כן לחזק קריאת הרי"ש, כמו קו"ף "ונתקוהו מן העיר" (שו' כלב) וזולתו מן הדגושים לתפארת הקריאה. ויונתן תרגם הרעמה: "לאקניותה", כלומר, שתהא לה קנאה ממנה; היתה אומרת בפניה דברים שלגידול בנים וכיוצא בהם, כדי שתהא לה קנאה ויכאב לבה.

א ח לְמָה תִּבְּפִי וְלְמָה לֹא תֹאכְלִי וְלְמָה יִרְעֵ לְבַבְךָ המילה למה לרוב מנוקדת במ' בקמץ ודגושה, המ' התרפתה כאן והסתגלה.

מנחת שי: שלשתם מלעיל והמ"ם בסגול ורפוי מכלול דף רס"ו:

לְמָה תִּבְּפִי וְלְמָה לֹא תֹאכְלִי וְלְמָה יִרְעֵ לְבַבְךָ שימו לב לטעמים אחרי כל למה. נפתח מהסוף: לַבְּבַךְ מחלק את הפסוק לשנים ולכן הוא באתנת. מה שלפניו מתחלק שוב לשנים על ידי "מלך", והוא תֹאכְלִי. מה שלפניו מתחלק על ידי משנה, והוא תִּבְּכִי. הקטע האחרון חוזר ומתחלק על ידי מלך והוא הטפחא, הוא המפסיק האחרון "מחוסר בררה" כי הלמה הראשון הוא בטעם מחבר.

הרב לויפר: לא דק פורתא, כי גם 'ולמה לא תאכלי' מוטעם ה'למה' בטעם מפסיק - פשטא. לדעתי 'חוסר ברירה' הוא דווקא במופע הראשון של 'למה תבכי' גם שם היה רוצה בעל הטעמים לחלק, אלא שיחידה בת שתי תיבות כבר אינה מתחלקת.

א"ה: אינני בקי דיי בדיני הטעמים. נגיע עצמנו, אם למה הראשון מצריך הפסקה אבל פחותה בדרגתה מלמה השני, האין מפסיקים בתחום הרביע ששולטים על מילה אחת? ובכן בספר "טעמי המקרא" של ר"מ ברויאר ז"ל מפורש כן: (עמ' 50) "לגרמיה הסמוך לרביע הופך תמיד למשרת". וכן בהמשך אותו פרק.

<<הייתי צריך למחוק את דברי הראשונים, אבל רציתי להבליט את מהות גליונו שהדברים מתלבנים בדיבוק חברים.

מכל מקום תחילת הפסוק (אחרי הפתיחה): חֲנָה לְמָה תִּבְּפִי. המילה חנה מצריכה הפסק כיון שהיא פנייה, ואחרי הפנייה יש לדון אם לחלק שוב, מהמשך הפסוק אין כל כך ראייה

א ט וַתִּקֶּם חֲנָה אַחֲרֵי אֲכָלָהּ בְּשִׁלְהָ וְאַחֲרֵי שָׁתָה

אכלה ללא מפי' ה' היא צורת מקור מארכת, גם שתה היא צורת מקור.

עתה נראה את המנחת שי: אַחֲרֵי אֲכָלָהּ. מקור בתוספת ה"א ואל"ף בקמץ חטוף [= מה שנקרא קמץ קטן] והלמ"ד קמוצה והה"א רפה [ללא מפי' קן הוא בספרים כ"י מדוייקים ובדפוסים קדמונים וכן משמע בהדיא מפירוש רש"י ורד"ק. ודין הוא קדמא²⁰ מן מלן דמשמשין חד א' וחד וא' ולית דכוותהון על פי המסורת [כלומר המסורה מונה זוגות מילים שאחת עם ו' החיבור ואחת בלעדיה, ומילים אלה יחידאיות כלומר מופיעות רק פעם אחת במקרא, המילה אכלה במובן של היא אכלה בעבר וא' בקמץ רחב מופיע עוד פעמים רבות, ומה שהמסורה מזווגת ביניהם מוכיח שניקודם שווה] וחברו "וְאַחֲרֵי מְצִידִי" [בראשית כז יט].

¹⁸ יש תוכנות מחשב שאין בהן ר' דגושה, ולכן אנו עלולים להיתקל בסידורים שבהן אין דגש במילה שְׂרָאֲשִׁי ב'פתח אליהו" ובשיר השירים. בדרך כלל אפשר להוסיף ידנית. אם גם זה אי אפשר - אפשר להוסיף בעט, אבל אין למסור להדפסה ללא דגש.

¹⁹ במדוייקים, לא כולל תנ"ך קורן.

²⁰ מודעת זאת, שיש ספר מסורה קדום שכולו מטפל בזוגות כמו "אכלה" "ואכלה" ושמו "אכלה ואכלה", וכן העיר המנחת שי בסוף דבריו. המהדורה הידועה יצאה לאור ע"י פרנסדורף בהנובר בשנת תרכ"ד.

ובספרים שהלמ"ד בחולם טעות הוא וצריך להיות בקמץ והכי מוכח בגמרא דכתובות סוף פרק אף על פי ומדברי התוספות שם. והואיל דאתא לידי אימא ביה מלתא מפני ששמעתי לקצת מעיינים שקראו אכלה בחולם הלמ"ד כמו שמצאו בכמה ספרי הדפוס וטעות זה הביאם לפרש הגמרא והתוספות שלא כהוגן ואין דבריהם עולים בשמועה ולא נכונים בטעם ובגין דין לא טרחינן לאהדורי אפירושי דחיקי דלית בהון ממשא ולאפוקי שמעתא מדוכתא. ברם הכי הוא לישנא דהדין דרשה ופירושה:

דרש ר' יהודה איש כפר נדורייא מנין שאין פוסקים יינות לאשה (פרש"י לין בית דין פוסקין לה יין סהיין מכילה לתלות תסמיט) שנאמר ותקם חנה אחרי אכלה בשלה ואחרי שתה – שתה ולא שתת. אלא מעתה אכלה ולא אכלו הכי נמי (ובעל חכמת שלמה הגיה אכלה ולא אכל). אגן מדשניה קרא בדבוריה קאמרינן, מכדי בגויה קא אעסיק ואתי מאי טעמא שאני, ש"מ שתה ולא שתת. [התלמוד מדייק שאלקנה שתה אבל חנה לא שתתה, בגלל החלפת הנושא מחנה לאלקנה]

פירשו בעלי התוספות ז"ל רבותינו הערפתים אחרי כמו אכלה מפיק ה"א משמע ואף על פי שלא אכלה כדכתיב ולא תאכל מכל מקום אית לן למדרש הכי ותקם חנה אחרי שעת אכילתה שהיה לה לאכול, ואחרי שתה אלקנה וביתו חוץ ממנה, שלא היה לה לשותות ולכך ויחשבה עלי לשכרה. שתה ולא שתת מדלא קאמר ואחרי שתותה דומיא דאכילה שתלה בה, אי נמי אחרי אכל ואחרי שתה כדכתיב אכל ושתה יאמר לך (משלי כ"ג ז) ומדשני קרא בדבוריה דריש הכי כדמפרש לקמן אכלה ולא אכלה הכי נמי (בתמיה) וכי תדרוש כמו כן שאין פוסקים מזונות לאיש (סידור ל' יום לבעל חוב) מכדי בגויה קא עסיק ואתי דהא כתיב חנה בקרא וכתוב נמי אכלה אם כן ליכתוב נמי שתותה או לא ליכתוב קרא בגויה וליכתוב אכל ושתה.

ויש לי לתמוה על רד"ק ז"ל שכתב ובעל הדרש שאמר שתה ולא שתתה לא דקדק [כי שתה הוא מקור, ושתתה הוא פועל עבר נקבה]. ואחרי בקשת המחילה ממנו לא דקדק הוא [=הרד"ק] בפעם הזאת. שגם ר' יהודה ידע שמלת שתה מקור והוא משמש ליחיד ולרבים ולזכרים ולנקבות. ואם כן אף חנה היתה בכלל, אך יצאת מן הכלל מדכתב קרא שתה ושאיני בדבוריה כדאמרן [מה שהביא בשם התוספות שלא כתוב שתותה]. ומדכתיב ותבכה ולא תאכל פירשו אחרי אכלה אחר שעת אכילתה של חנה והוכרחו לפרש ואחרי שתה אחר שעת השתיה לאחריים ולא לה מדשני קרא. ומכאן שאין פוסקים יינות לאשה. ותו לא מידי בהך שמעתא. ומלתא אגב שיטפא אשמעינך שחספר המוזכר בדברי רד"ק בשרש קרב הנקרא בשם אכלה ואכלה הוא ספר אחד ממסורת שהראשונה שבהם תחלתם בתרין מלין אלין אות אל"ף [הספר פותח בזוגות מילים עם ו' ובלעדיה, כמו אכלה לעומת ואכלה, ובהמשך הספר עוד רשימות מסורה רבות] ורובן של מסורת אינן אלא מספר החזק כמו שכתב ר' אליה המדקדק בהגהת שרשים שרש הנ"ל ובהקדמה השלישית לספר מסורת המסורת ועיין עוד מה שכתבתי ביחזקאל סימן ג' ותילים מזמור קי"ח: עד כאן.

הערת הרב לויפר: ועדיין אני תמה על סוגיית הגמרא, דאם ידע רבי יהודה ד'שְׁתָּה' היינו מקור – אם כן מה יש להקשות 'מכדי בגויה קא עסיק ואתי, מאי טעמא שני' ומשמע שהבין ד'שְׁתָּה' היינו מקור לזכר ולא לנקבה והרי שהחליף את הנושא מחנה לאלקנה. וזה אינו – כמו שכתב המנש"י עצמו שאין חילוק במקור בין זכר לנקבה, יחיד או רבים. ואם כן לא היה לגמרא להקשות אלא מאי שניא שצורת המקור השתנתה, אבל הלשון 'מכדי בגויה קא עסיק' משמע שהגמרא מבינה ש'שְׁתָּה' מדבר על אלקנה, וזה יתכן רק אם הבין שיש חילוק בצורת המקור בין זכר לנקבה, או שפירש (או קרא) שְׁתָּה כפועל עבר ולא כמקור. וא"כ רד"ק צודק בקושייתו.

א"ה: תחילה נביא את כל דברי הרד"ק: אכלה – מקור בתוספת ה"א, ואין חז"א לנקיבה כי איננה במפיק; וכן שתה – מקור; ופירושו: אחרי שאכלו ושתו. ואפשר כי חנה גם כן אכלה; ואע"פ שאמר "ותבכה ולא תאכל" (לעיל, ז), אפשר כי אחר שאמר לה בעלה "ולמח לא תאכלי" (לעיל, ח) ופער בה, אכלה מעט. ובעל הדרש שאמר (כתובות סה, א): 'שתה' ולא 'שתתה', לא דקדק.

קודם כל נעיר שהרד"ק מעיר על דברי חז"ל שאין הם לפי הדקדוק, אבל איננו דוחה אותם אם הם נכונים. התורה שבעל פה יכולה לדקדק משינויים ממין זה למה נקט לשון מקור מוארך וכד'. אבל לפי הדקדוק אין הבדל בין אָכַל (לא ציווי) ובין אָכְלָה [כעין שמצאנו בפרשת בהר ויקרא כה ה-ו: וְהִיְתָה שְׁבַת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֹכְלָהּ לֶךָ וְלַעֲבָדְךָ וְלַאֲמָתְךָ וְלַשְׂכִּירְךָ וְלַתּוֹשֵׁבְךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ: וְלִבְהֶמְתֶּךָ וְלַחֲיָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ תְּהִיָּה כָל-תְּבוּאָתָה לְאֹכֵל:]

לדעת תוספות דיוק התלמוד (כשאין ספק שידעו את פירוש המילים לפי הדקדוק) שתוספת ה"א נותנת מקום לדרוש כאילו כתוב בה"א מופקת [ואמנם במקומות ראויים למפיק שאינם מופקים, לפעמים מעירים המפרשים שהמקרא מתפרש כבמפיק], וממילא לדרוש שהמשך הפסוק אינו ממשיך כן (שתתה-שתותה). או שדיוק התלמוד הוא מהשינוי מ"אכול ושתה".

א יא ומזֶכֶרָה לֹא יַעֲלֶה עַל רֵאשׁוֹ רִשׁוֹ: "ומרות אנש לא תהא עלוהי" [=ומרות איש לא תהיה עליו] (ת"י). רש"י כדרכו מביא לפעמים מהתרגום בלי לציין שהוא משם ובלי להוסיף הסבר. רד"ק: תער. כמו ומורה לא יעלה על ראשו דשמשון (שופטים יג ה) וי"ת של שמשון ומספר [=תער] ותרגם זה ומרות אנש לא תהא עלוהי ועניינו לפי דעתו כמו באל"ף ובדברי רז"ל (נזיר פרק ט משנה ה) מחלוקת בזה ר' נהוראי אומר נזיר היה שמואל שנאמי ומורה לא יעלה על ראשו מה מורה האמורה בשמשון נזיר אף מורה האמורה בשמואל נזיר. אמר ר' יוסי אין מורה אלא של בשר ודם. אמר לו ר' נהוראי והלא כתיב (שמואל א טז ב) ושמע שאול והרגני הרי שכבר היה עליו מורה של בשר ודם. אמר רב יוסף כמאן מתרגמי ומרוי אינש לא תהא עלוהי כמאן כרבי יוסי. ובדרש מפ' למה נקרא תער מורה א"ר אמי לא תבוא שמה יראת שמיר ושית (ישעיה ז כה) מה הדין מורה לא מדחיל אלא מן פרזלא [=ברזל] אף הדין שיערא לא מדחיל אלא מן פרזלא: ולסיכום: יש שתי דעות אם מורה הוא פחד או תער.

א יג שְׁפָתֶיהָ נְעוֹת הַנָּה דְגוּשָׁה. אף על פי שבכללי אתי מרחיק הדגש הוא רק באות מוטעמת (או בשוא לפני הטעמה), מצאנו לפעמים במדויקים דגש גם באות לא מוטעמת. כך בכ"י בן אשר ולנינגרד. דומה לזה חֶלְבֶמוֹ סָגְרוֹ (תהלים יז י). הרב לויפר: הדוגמא של 'חלבמו סגרו' חריגה גם משום שזה אחרי חולם, לפי הידוע לי זה המופע היחיד של דחיק/אתי מרחיק אחרי חולם בכל התנ"ך²¹. אני מביא מה שהבאנו במגילת איכה: א ד בְּתוֹלְתֶיהָ נְוֹנוֹת הַנָּה דְגוּשָׁה. כן הוא בכ"י לנינגרד (לצערנו כא"צ בן אשר לא נשתמר באיכה), בתנ"ך ירושלים תשי"ג, ובמהדורות המדויקות הקרובות לבן אשר ברויאר ובר-אילן. במהדורות המדויקות פחות (כולל קורן) הדגש הושמט כיון שלפי כלל אתי מרחיק הדגש בא רק בהברת הטעם [ולפעמים בשוא שלפניה]. מכל מקום מצאנו בכמה מקומות דגש זה גם בהברה הראשונה שאינה הברת הטעם, השווה: שְׁפָתֶיהָ נְעוֹת בתחילת ספר שמואל.

שירת חנה

ב א וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמֶר רד"ק: - התפללה לפני יי' ונתנה לו שבח והודאה על הבן שנתן לה, והתפללה ליי' שיחיה, ושיחיה ליי'. ותרגם יונתן: "ועליאת חנה ברוח נבואה מן קדם יי' ואמרת כבר שמואל ברי עתיד למיהוי נביא על ישראל ביומיהי יתפרקון מידא דפלישתאי ועל ידוהי יתעבדון להון ניסין וגבורין בכך תקוף לבי בחולקא דיהב לי יי' ואף הימן בר יואל בר ברי שמואל עתיד דיקום הוא וארבעת עשר בנוהי למחוי אמרין בשירה על ידי נבלין וכנרין עם אחיהון ליואי לשבחא בבית מקדשא בכך רמת קרני במתנתא דמני לי יי' ואף על פורענות ניסא דעתיד למחוי בפלשתאי דעתידין דיתון ית ארונא דיי בעגלתא חדתא ועימיה קרבן אשמא בכין תימר כנישתא דישראל אפתח פומי למלא רברבן על בעלי דבבי ארי חדיתי בפורקנד". וכן תרגם יונתן שירה זו על כנסת ישראל ועל מלכי האומות; ובפסוק "אין קדוש" (להלן, ג) אמר: "על סנחריב מלכא דאתור איתנביאת ואמרת"; ובפסוק "אל תרבו" (להלן, ג) אמר: "על נבוכדנצר מלכא דבבל איתנביאת ואמרת"; ובפסוק "קשת גבורים חתים" (להלן, ד) אמר: "על מלכות יון אתנביאת ואמרת"; ובפסוק "שבעים בלחם נשכרו" (להלן, ה) אמר: "על בנוהי דהמן איתנביאת ואמרת"; ובפסוק "יי' ממית ומחיה" (להלן, ו) עד "יי' יחתו מריביו" (להלן, ו) אמר על גמול הצדיקים בגן עדן ועל פורענות הרשעים בגיהנם; ובפסוק "יי' יחתו מריביו" אמר דין גוג ומגוג ומלכות משיח.

כידוע גם הגר"א מווילנא ז"ל פירש את שירת חנה שמרומזים בה כל מאורעות ישראל מעת היותם לגוי עד אחרית הימים. מומלץ מאוד ללמוד אותן.

ךְמָה מלעיל. ואם יקרא מלרע יש חשש של שינוי משמעות (רמה בים).

א"ה: ²¹ אני יודע מזה, מכל מקום חריג או לא, סיבת הדגש היא בגלל אתי מרחיק למרות שהמילה היא מלרע, והדגש אינו בהברה המוטעמת. א.ל.

ב ג אֵל תִּרְבּוּ תְּדַבְּרוּ. מנחת שי: התי"ו רפה ועיין מ"ש בפרשת וארא על פסוק אתה תדבר:

כבר בארנו בפרשת כי תצא שאין סיבה דקדוקית להדגיש את ה'ת' של תדברו. ובקיצור, "כלל הצבותות" נוהג רק ב' ובכ' בשמשן אותיות שימוש.

אֵל תִּרְבּוּ תְּדַבְּרוּ כאילו כתוב אל תרבו לדבר.

ב ד קִשְׁת גְּבָרִים חֹתִים רד"ק: טעם חתים על גבורים לא על קשת כי היה לו לומר חתה. ופי' חתים הם וקשתם. וכמוהו כי היתה אליו פני המלחמה (שמואל ב י ט), קול נגידיים נחבאו (איוב כט י), והדומים להם שכתבנו בספר מכלל: אָזְרוּ חֵיל – החיל והכח הוא אזורים:

מהענין להביא קטע נוסף מהרד"ק על שירת חנה.

ויתכן לומר כי אמרה זה חנה על כנסת ישראל וכל השירה כולה ג"כ על כנסת ישראל ולכך התחיל בה בלשון ותתפלל כי לשון התפלה יפול ברוב על הענינים העתידיים ובמעט על מה שעבר ואמרה זה ברוח נבואה ולכך הושמה במכתב בין הנביאים כי היא נבואה כולה עתידה על צרות ישראל ותשועתם כמו שתרגם המתרגם יונתן בן עוזיאל ויפה אמר ומתיישב בלב הנבונים.

ודעתנו בזה הפסוק והשירה כול' כי אמרה חנה כל עניני העולם וצרכי בני אדם תלויים ביד הבורא ית' וברצונו והוא משגיח בכללים ובפרטים ועושה בהם כרצונו ואפילו אם יראה לבני אדם שיעשה להם דבר שאינו על רצונם וחפעם יש להם להתפלל אליו בכל נפשם כמו שעשיתי אני והוא יתן להם בקשתם ורצונם בכל דבר שיהיה חפעם וצרכם כי השגחתו בתחתונים כמו שהיא בעליונים כמו שאמרה בסוף כי לה' מעוקי ארץ וישת עליהם תבל.

ואמרה כי אם יהיו ישראל בערה ובגלות תחת ע"ג הנמשלים לאשה שילדה בנים הרבה והיא מתגאה בהם ושמחה ומתאדרת עליהם בכל עת שתתגבר האשה הרבה בבנים להצר ולהרע לעקרה והיא כנסת ישראל הנמשלת לאשה עקרה שיוולדת מעט בנים כמו שנראה בישיעה רני עקרה לא ילדה וכמוהו הרבה אפילו שהיו לה מעט בנים לזאת העקרה עוד יבוא זמן שתהיה גם היא רבת בנים בעת שישוּבו אל ה' בכל לבם ויתפללו אליו בגלותם וצרתם ואז אותה שהיתה רבת בנים אומללה פי' נכרתה ונפסקה מלהוליד ולהצליח ומה שילדה יכרת ויאבד וזה מורה על ביאת משיחנו וענין תשועת ישראל בשוּבנו לארצנו במחרה בימינו ומיתת הנועדים עם נג ומנוג כי תחיה בהם מחומה גדולה וישראל ינצלו הטובים שבהם ועל זה אמר רגלי חסידיו ישמור וכל הענין נמשך בזה הדרך ומעתה פתחתי לך הדרך ותבין מעצמך:

הפטרת היום השמי

ירמיה לא א מִצָּא חֵן בְּמַדְבַּר רש"י: צעיני דור המדבר:

שְׁרִידֵי חָרֵב - מלכים והעמלקי והכנעני:

הַלֹּוֹךְ לְהַרְגִיעוּ יִשְׂרָאֵל - צהולכס לנחול ארץ מרגועם:

רד"ק: הלך לפניהם במדבר להמציא לו מרגוע כמו שאמר לתור להם מנוחה (במדבר י לג) ואמר ישראל אחר להרגיעו לתוספת באור כי כבר זכר עם וידוע הוא כי אותו עם שמצא חן במדבר הוא ישראל וכת"י הפסוק: כדנן אמר ה' דיב רחמין לעמא דאפיק ממערים ספק צרכיהון במדברא כד הוו מערקין מן קדם דקטלין בחרבא, דבר במימריה לאשראה בית נחא לישראל.

רציתי להמשיך עוד בהפטרה אבל זמן המשלוח עבר ואין לעכב עוד.

שנה טובה לכל בית ישראל שנת גאולה וישועה

וכל בני בשר יקראו בשמך להפנות אליך כל רשעי ארץ. יכירו וידעו כל יושבי תבל. כי לך תכרע כל ברך. תשבע כל לשון. ויקבלו כלם את על מלכותך. ותמלך עליהם מהרה לעולם ועד. כי המלכות שלך היא ולעולמי עד תמלך בכבוד.

וְאַהֲבַת עוֹלָם אֶהְבֵּתִיךָ עַל-כֵּן מְשַׁכְּתִיךָ חֶסֶד: עוֹד אֶבְנֶךָ וְנִבְנִית בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל עוֹד תַּעֲדִי תַפְיִךָ וְיָצֵאת בְּמַחֲוֹל מְשַׁחֲקִים: עוֹד תַּטְעִי כְרָמִים בְּהָרֵי שְׁמֵרוֹן נְטָעוּ נְטָעִים וְחָלְלוּ הַבַּיִת יִקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יִלְדוּ שְׁעֵשְׂעִים כִּי-מֵדֵי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד עַל-כֵּן הָמוּ מַעֲי לֹא רַחֵם אֶרְחַמְנֹו נְאֻם יי:

תן לחכם ויחכם עוד.

אני מבקש מאוד ממי שיש לו הערות שלא ימנע מלשולחן אלי הערות מתקבלות גם באנגלית.

הכתובת למשלוח: levin-11@neto.net.il או eliyahule@gmail.com

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: u-frank@neto.bezeqint.net

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺

אנו מומשיכים להתפלל לשלום אחינו בית ישראל בכל מקום, ובעיקר בישובים הקרובים לחבל עזה. יתן ה' את אויבינו ניגפים לפנינו בשבעה דרכים ינוסו לפנינו. ונזכה לקיום ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד!

אנו מומשיכים להתפלל לרפואת כל חולי ישראל, וביניהם פצועי צה"ל הן ממלחמת לבנון והן בכלל.

מי שרוצה יכול למסור שמות לתפילה. או לעילוי נשמה, נא למסור ביום חמישי סמוך לשליחת הגיליון.

(להוציא מכל ספק לא נדרש שום תשלום על זה)

זיווג הגון וכשר חי רונן בן רוזה.

ידידיה בן אסתר לרפ"ש

שולמית בת גיטי

מאיר בן ייטל לרפואה שלמה

פצועי מרכז הרב (ביקשו להמשיך להתפלל על **נפתלי**):

נפתלי בן גילה רחל

אנו מומשיכים להתפלל לשלום השבויים:

שבויים: גלעד בן אביבה; גיא בן רינה; צבי בן פנינה; יקותיאל יהודה נחמן בן שרה; זכריה שלמה בן מרים.

נוספים עליהם יהונתן בן מלכה פולרד²²; העצורים המנהליים (כולל מורחקים) ועצורי השב"כ.
האחים מורדי ואליצור הראל
השבויים ביפן: יואל בן מירל ריסא חוה
יעקב יוסף בן רייזל
יוסף בן יוטא רבקה

מי שיודע את שמותיהם ואת שם אימותיהם (גם חלקית) מתבקש להודיע.
וגם הבנות היהודיות שנפתו ללכת אחרי ערבים ונלכדו ברשתם.
יהי רצון שנזכה לראות עין בעין את ישועת ה'. הערה: אודה למי שיתן לי את שמות עצורי השב"כ והמנהליים, ואצרפם לרשימה.

תפילה לשלום אחינו הנעדרים והשבויים

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, משה, אהרון, דוד ושלמה,
הוא יברך ישמור וינצור את נעדרי צבא הגנה לישראל ושבוייו,
ובהם אחינו האסיר יהונתן בן מלכה, והחיילים החטופים:
רון בן בתיה; גלעד בן אביבה, גיא בן רינה; צבי בן פנינה;
יקותיאל יהודה נחמן בן שרה; זכריה שלמה בן מרים.
ועצורי יצהר ועצורי השב"כ והעצירים המנהליים
האחים מורדי ואליצור הראל
והשבויים ביפן: יואל בן מירל ריסא חוה יעקב יוסף בן רייזל יוסף בן יוטא רבקה
ויפדם משביים ויחזירם לשלום בקרוב,
בעבור שכל הקהל הקדוש הזה מתפלל בעבורם.
בשכר זה הקדוש ברוך הוא ירבה כוחם וימעט צערם,
וישלח להם רפואת הנפש ורפואת הגוף,
ויחזירם לחיק משפחתם בקרוב,
השתא בעגלא ובזמן קריב, ונאמר אמן.

רְגִלֵי חֲסִידוֹ יִשְׁמֹר וְרִשְׁעִים בְּחֻשְׁךָ יִדְמּוּ כִּי-לֹא בָכַח וְיִבְרַח אִישׁ: ה' יַחַתּוּ מְרִיבָיו עָלָיו בְּשִׁמְנוֹ יִרְעֶם ה' יִכְוֶן
אֶפְסֵי-אָרֶץ וְיִתֵּן-עֵז לְמַלְכּוֹ וְיָרֶם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ:
מִרְחֹק ה' נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֶתְבַּתֶּיךָ עַל-כֵּן מְשַׁכְּתֶיךָ חֶסֶד: עוֹד אֶבְנֶנּוּ וְנִבְנִית בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל עוֹד תַּעֲבִדֵי
תְּפִיךָ וְיִצְאָת בְּמַחֲוֹל מְשַׁחֲקִים: עוֹד תִּטְעֵי כְרָמִים בְּהָרֵי שְׁמֶרֶן נִטְעוּ נְטָעִים וְחִלְלוּ:

²² לדוברי האנגלית בכל רמה, כל אדם יכול להתקשר לבית הלבן ולהשאיר הודעה לנשיא בה הוא מבקש ממנו לשחרר את יהונתן פולרד!
פשוט חייגו 1-202-456-1414 או 1-202-456-1111 כל יום בין 9:00 עד 17:00 (שעות מזרח), ימים שני עד שישי. אם אתם נשאלים למען איזו או מאיזו
מדינה אתם מתקשרים, ואין לכם מדינה, תאמרו צפון קארוליינה (שם יהונתן נמצא). לקוראים הישראלים, אתם יכולים להתקשר בין 16:00 עד חצות, שני
עד שישי (אבל נא לא להתקשר בשבת, ח"ו!) תתקשרו פעם ביום! תתקשרו כל יום! כל הודעה בנוגע לשחרור יהונתן נספר בבית הלבן והמספרים נשלחים
לנשיא. כל הודעה נספרת בשמים לזכות יהונתן ועם ישראל בכלל. להתקשר עכשיו!
הפקס: 014)1-202-4562883 דואר אלקטרוני: gov.whitehouse@comments

כי-פָּדָה ה' אֶת-יַעֲקֹב וּנְאֻלּוּ מִיַּד חֲזַק מִמֶּנּוּ: וּבֵאוּ וְרַנְּנוּ בְמָרוֹם-צִיּוֹן וְנִהְרֹוּ אֶל-טוֹב ה' עַל-דָּגְלוֹ וְעַל-תִּירָשׁוֹ וְעַל-יִצְהָר וְעַל-בְּנֵי-צֹאן וּבִקְרָר וְהִיטָה נַפְשָׁם כְּגַן רוּחַ וְלֹא-יוֹסִיפוּ לְדַאֲבָה עוֹד: אִזּוֹ תִשְׁמַח בְּתוֹלָה בְּמַחֲוֹל וּבְחָרִים וּזְקֵנִים יַחֲדוּ וְהַפְכֹּתַי אֲבַלְּם לְשִׁשׁוֹן וְנַחֲמֹתַי וְשִׂמְחֹתַי מִיּוֹנָם:
כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְכִי תַמְרוּלִים רַחֵל מְבַכָּה עַל-בְּנֵיהָ מֵאַנְהָה לְהַנְחִים עַל-בְּנֵיהָ כִּי אֵינֶנּוּ: ס כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלִי מִבְּכִי וְעֵינַי מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שֹׂכֵר לַפְעֻלְתֶּךָ נְאֻם-ה' וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אֲנִיב: וְיֵשׁ-תִקְוָה לְאַחֲרֵיתֶךָ נְאֻם-ה' וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם:
הֲבֵן יִקִּיר לִי אֲפָרִים אִם יִלְדֵּ שַׁעֲשָׁעִים כִּי-מִדֵּי דִבְרֵי בֹו זָכַר אֲזַכְּרֶנּוּ עוֹד עַל-כֵּן הִמּוּ מֵעַל לֹו רַחֵם אֲרַחֲמֶנּוּ נְאֻם-ה':